

تاریخ دارالمجانین در ایران

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
فصل اول - اساس پیدایش دارالمجانین (تیمارستان).....	۱۹
دارالمجانین چیست؟.....	۱۹
اصول و دلایل پیدایش دارالمجانین (تیمارستان).....	۲۱
فصل دوم - مروری بر تاریخچه مراکز نگهداری از بیماران روانی در جهان.....	۲۳
عقاید انسان‌های اولیه درباره بیماری‌های روانی.....	۲۳
مراکز نگهداری از بیماران روانی در مصر باستان.....	۲۳
مراکز نگهداری از بیماران روانی در یونان باستان.....	۲۴
مراکز نگهداری بیماران روانی در روم باستان.....	۲۵
مراکز نگهداری از بیماران روانی در هند و چین باستان.....	۲۵
مراکز نگهداری از بیماران روانی در قرون وسطی.....	۲۵
مراکز نگهداری از بیماران روانی در دوره رنسانس.....	۲۶
مراکز نگهداری از بیماران روانی در عصر کلاسیک (قرن ۲۰-۱۷ میلادی).....	۲۷
فصل سوم - مراکز نگهداری از بیماران روانی در ایران باستان.....	۲۹
درمان بیماری‌های روانی (جن‌زده) در ایران باستان.....	۲۹
مرکز نگهداری از بیماران روانی در جندی‌شاپور.....	۳۲
فصل چهارم - نگهداری از بیماران مجنون در دوره اسلامی.....	۳۵
مراکز نگهداری بیماران روانی در دوره اسلامی (از ظهور اسلام تا حمله مغول).....	۳۵
نخستین مرکز نگهداری از مجانین در عالم اسلامی.....	۳۶
مراکز نگهداری از بیماران روانی در دوره عباسیان.....	۳۷
مراکز نگهداری از بیماران روانی از آل‌بویه تا حمله مغول.....	۳۹
دارالمجانین هرقل و عاقل.....	۴۰
مراکز نگهداری بیماران مجنون از حمله مغول تا تأسیس دارالفنون.....	۴۱
مراکز نگهداری از بیماران روانی از تیموریان تا صفویان.....	۴۳

- نگهداری از مجانین در دوره صفوی ۴۴
- مراکز نگهداری بیماران روانی در دوره افشار و زند ۴۶
- نگهداری از بیماران مجنون از قاجار تا تأسیس دارالفنون ۴۶
- جمع‌بندی ۴۸

فصل پنجم - مراکز مراقبت از بیماران روانی از تأسیس دارالفنون تا دانشکده پزشکی

- دانشگاه تهران ۴۹
- دارالفنون و ورود پزشکی مدرن به ایران ۴۹
- مدرسه طب دارالفنون ۵۱
- نتایج طبی و بهداشتی تأسیس دارالفنون ۵۲
- صدور گواهی جنون یا دیوانگی و اعزام به دارالمجانین (تیمارستان) ۵۹
- تأسیس دارالمجانین تهران توسط اداره نظمیته تهران ۵۹
- اداره و مدیریت دارالمجانین تهران توسط اداره نظمیته (شهربانی) ۶۲
- شرایط تیمارستان تهران در زمان پهلوی اول ۷۴
- اصلاحات دارالمجانین تهران ۷۹
- تحول و تبدیل دارالمجانین تهران به تیمارستان ۸۱
- توسعه تیمارستان تهران ۸۳
- واگذاری اداره تیمارستان تهران از شهرداری به دانشکده پزشکی دانشگاه تهران ۱۰۲
- دارالمجانین (تیمارستان) مشهد ۱۰۳
- دارالمجانین (تیمارستان) همدان ۱۱۵
- دارالمجانین (تیمارستان) رشت ۱۲۱
- دارالمجانین (تیمارستان) اصفهان ۱۲۴
- دارالمجانین (تیمارستان) کرمانشاه ۱۳۳
- دارالمجانین (تیمارستان) تبریز ۱۳۳
- نقش میسیونرها و پزشکان مذهبی در اداره و تأسیس مراکز نگهداری از بیماران روانی ... ۱۳۶
- تأسیس دانشکده پزشکی دانشگاه تهران ۱۳۹
- سخن آخر ۱۴۱
- منابع ۱۴۵

فهرست جدول‌ها

جدول شماره (۵.۱): گزارش ادارهٔ صحتیۀ بلدیۀ در مورد آمار ورود و خروج مجانین به دارالمجانین تهران در فاصلۀ سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۶ ش. ۱۰۰

جدول شماره (۵.۲): گزارش ادارهٔ صحتیۀ بلدیۀ در مورد آمار ورود و خروج مجانین به دارالمجانین تهران در فاصلۀ سال‌های ۱۳۰۷ تا ۱۳۱۲ ش. ۱۰۱

جدول شماره (۵.۳): گزارش ادارهٔ صحتیۀ بلدیۀ در مورد آمار ورود و خروج مجانین به تیمارستان تهران در فاصلۀ سال‌های ۱۳۱۳ - ۱۳۱۷ ش. ۱۰۱

فهرست تصاویر

- تصویر سند شماره ۵.۱ (فسخ عقد و نکاح به علت جنون) ۵۵
- تصویر سند شماره ۵.۲ (تعارض و تظاهر به جنون به علت بدهکاری و کلاهبرداری) ۵۶
- تصویر سند شماره ۵.۳ (خودداری کارکنان دارالمجانین از تحویل مجنون بهبودیافته) ۵۷
- تصویر شماره ۵.۴ و ۵.۵ (سید اشرف‌الدین گیلانی در دارالمجانین تهران) ۵۸
- تصویر سند شماره ۵.۶ (نگهداری مجانین در اداره نظمییه قبل از تأسیس دارالمجانین تهران) ۶۰
- تصویر شماره ۷-۵ (در ورودی دارالمجانین تهران در سال ۱۲۹۷ ش.) ۶۲
- تصویر شماره ۸-۵ و ۹-۵ (عمارت دارالمجانین تهران همراه با سلول‌های آن) ۶۳
- تصویر شماره ۵.۱۰ و ۵.۱۱ (مجانین داخل سلول‌های دارالمجانین) ۶۷
- تصویر شماره ۵.۱۲ (مجانین داخل دارالمجانین تهران به همراه آجودان‌ها و پاسبان‌ها) ۶۸
- تصویر سند شماره ۵.۱۳ (بودجه دارالمجانین تهران در زمان تصدی اداره نظمییه) ۶۹
- تصویر شماره ۵.۱۴ (اجتماع مجانین بر روی زیلوهایی که هم فرش بود و هم رختخواب) ۷۶
- تصویر شماره ۵.۱۵ (قسمت خصوصی دارالمجانین تهران) ۷۷
- تصویر شماره ۵.۱۶ (تیمارستان تهران در سال ۱۳۱۴ ش.) ۸۲
- تصویر سند شماره ۵.۱۷ (پیشنهاد تعویض ساختمان دارالمجانین تهران) ۸۴
- تصویر سند شماره ۵-۱۸ و ۵-۱۹ (اسامی کارکنان تیمارستان تهران به همراه حقوق دریافتی آنها) ۸۹
- تصویر سند شماره ۵-۲۰ (اعزام مجنونی از زنجان به دارالمجانین تهران) ۹۰
- تصویر سند شماره ۵.۲۱ (بخشنامه عدم اعزام مجانین به تهران) ۹۲
- تصویر سند شماره ۵.۲۲ (دستورالعمل عدم اعزام مجانین به تهران) ۹۳
- تصویر سند شماره ۵.۲۳ (درخواست مجلس از بلدییه مبنی بر پذیرش مجنونی در دارالمجانین تهران) ۹۵
- تصویر سند شماره ۵.۲۴ (تشخیص جنون به علت وضع حمل و توصیه مبنی بر پذیرش در دارالمجانین) ۹۶
- تصویر سند شماره ۵.۲۵ (کمک بلدییه در پذیرش افراد مجنون بی‌بضاعت در دارالمجانین) ۹۷

- تصویر سند شماره ۵.۲۶ (دستور ترخیص بیمار مبتلا به سل از دارالمجانین توسط بلديه)..... ۹۸
- تصویر سند شماره ۵.۲۷ (تعداد مجانين داخل دارالشفاء رضوى)..... ۱۰۵
- تصویر سند شماره ۵.۲۸ (تعین محل دارالمجانين جديد مشهد)..... ۱۰۷
- تصویر سند شماره ۵.۲۹ و ۵.۳۰ (درخواست على اصغر اف مینى بر اختصاص زمین برای دارالمجانين و اجاره اراضی الندشت به او برای ساخت دارالمجانين)..... ۱۰۸
- تصویر سند شماره ۵.۳۱ (ممانعت عده ای از تجار به انتقال مجانين شهر مشهد به محل جديد)..... ۱۰۹
- تصویر شماره ۵.۳۲ (قسمت مردانه ساختمان دارالمجانين جديد مشهد)..... ۱۱۱
- تصویر سند شماره ۵.۳۳ (گزارش پزشک بلديه از وضعیت دارالمجانين مشهد در سال ۱۳۱۲ هجرى شمسی)..... ۱۱۳
- تصویر سند شماره ۵.۳۴ (گزارش کفيل دارالمجانين همدان در سال ۱۳۱۲ ش.)..... ۱۱۶
- تصویر سند شماره ۵.۳۵ (گزارش دیگری از کفيل دارالمجانين همدان در سال ۱۳۱۲ ش.)..... ۱۱۸
- تصویر سند شماره ۵.۳۶ (بودجه دارالمجانين همدان)..... ۱۱۹
- تصویر سند شماره ۵.۳۷ (دستورالعمل اعزام مجانين به دارالمجانين همدان)..... ۱۲۰
- تصویر سند شماره ۵.۳۸ (لزوم تأسيس فوری دارالمجانين در شهر اصفهان)..... ۱۲۵
- تصویر سند شماره ۵.۳۹ (اعزام مجانين از شهر شیراز به دارالمجانين اصفهان)..... ۱۲۷
- تصویر سند شماره ۵.۴۰ (اعزام مجنونی از شهر شیراز به دارالمجانين اصفهان)..... ۱۲۸
- تصویر سند شماره ۵.۴۱ (بودجه دارالمجانين اصفهان در سال ۱۳۱۲ ش.)..... ۱۳۰
- تصویر شماره ۵.۴۲ و ۵.۴۳ (ساختمان دارالمجانين تبريز)..... ۱۳۵

مقدمه

مراقبت و نگهداری از بیماران روانی، دغدغه‌ای است که همواره بشر در طول تاریخ با آن مواجه بوده است. در واقع، می‌توان گفت که بیماری‌های روانی از بدو پیدایش بشر وجود داشته و هیچ فردی در مقابل آن مصون نبوده است. انسان‌ها، از دیرباز بیماران روانی را از سایر بیماران مجزا می‌کردند و آنها را در مکان‌های مقدسی، با دعا و سحر و جادو درمان می‌کردند؛ به همین دلیل، از گذشته تا به امروز مکان‌هایی به صورت مستقل و یا وابسته به یک بیمارستان عمومی برای نگهداری و مراقبت از بیماران روانی وجود داشته است که این اماکن را عموماً بیمارستان، دیوانه‌ستان، مارستان، دارالمجانین و یا تیمارستان می‌نامیدند. مکان‌های مزبور به منظور حفظ بیماران و اطرافیان از مخاطرات احتمالی که ممکن بود از جانب بیمار متوجه خود یا دیگران شود، مورد استفاده قرار می‌گرفت؛ اما در ایران در زمان ساسانیان، بیمارستان جندی‌شاپور، اولین مرکزی بود که برای درمان بیماران روانی، بخش مخصوصی در نظر گرفته شده بود و از آن بیماران در این بخش مراقبت و نگهداری می‌شد. با ظهور اسلام و پیدایش پزشکی اسلامی نیز روند مراقبت و نگهداری از بیماران روانی در بیمارستان‌ها، همچون مرکز جندی‌شاپور دنبال شد. دارالمجانین عضدی بغداد و محفل‌المجانین یزد، نمونه‌ای از این مکان‌هاست که برای نگهداری از مجانین اختصاص یافت. این مکان‌ها، عمدتاً برای حفظ و امنیت و حراست از بیماران و اطرافیان آنها در نظر گرفته شده بود؛ اما با توجه به تحولات اجتماعی و تاریخی ایران و به دنبال آن، تأسیس دارالفنون و آمدن پزشکان اروپایی و پزشکی نوین به کشور در دوره قاجار، تأثیرات مهمی در ساختارهای بهداشتی و درمانی جامعه ایران گذاشته شد که نتیجه آن تحول طب سنتی به طب نوین بود. ولی یکی از پیامدهای ورود این اندیشه تجددگرایانه غربی و نفوذ فرهنگ و تمدن

اروپایی، ازدیاد روزافزون بیماران روانی در ایران، به دلیل شیوع بیماری‌های مختلف از جمله سیفلیس، سوزاک و استعمال مشروبات الکلی بود. به همین دلیل، در شهرهای تهران و مشهد، ابتدا اماکنی به صورت مستقل و مجزا، برای نگهداری و مراقبت از آنها با مدیریت و نظارت اداره نظمی (شهربانی)، در نظر گرفته شد. سپس در شهرهایی چون همدان، اصفهان، کرمانشاه، رشت و تبریز نیز، مکان‌هایی مشابه شهرهای تهران و مشهد، با اداره و مدیریت مؤسسه بلدی (شهرداری) ساخته شد. این مراکز در ابتدا فقط باهدف نگهداری و حفظ مجانین به وجود آمد و بیماران روانی، در این مکان‌ها همانند یک زندانی با غل، زنجیر و بند نگهداری می‌شدند. ولی با گذشت زمان، این مراکز تحول و تکامل پیدا کردند و جنبه‌های درمانی نیز در آنها شکل گرفت.

از این جهت، در این کتاب، با هدف شناسایی این مراکز و ویژگی‌های درمانی آنها و همچنین، شناخت عوامل زمینه‌ساز در روند تحول و تبدیل مراکز دارالمجانین به تیمارستان، سعی بر این است که به بررسی رشد و تکامل و شکل‌گیری و ریشه‌یابی نقاط ضعف و قوت و همچنین تحلیل علل و نتایج دگرگونی‌های مختلف این نهاد تمدنی پرداخته شود و زوایای نسبتاً مجهول این مراکز درمانی، بررسی و آشکار گردد. شایان ذکر است که مطالب این کتاب، با بررسی تحولات دارالمجانین در ایران، نوشته شده است و در نهایت با تأسیس دانشکده پزشکی دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۷ هجری شمسی ختم می‌شود.

به جهت بیان جنبه‌های مجهول و مبهم تاریخ دارالمجانین در ایران، ضرورت و اهمیت تألیف این کتاب روشن می‌شود. همچنین، امروزه از نحوه اداره و مدیریت و همچنین مراقبت و درمان و چگونگی نگهداری از بیماران روانی در مراکز دارالمجانین و تیمارستان‌هایی که در گذشته وجود داشته است و از عواملی که باعث تحول و تبدیل مراکز دارالمجانین به تیمارستان‌های امروزی شده است به خوبی آگاهی نداریم و یا اطلاعات و مدارک مدون منسجمی در این رابطه وجود ندارد. لذا، شناخت وضعیت

کنونی تیمارستان‌ها و مراکز نگهداری بیماران روانی تا حد زیادی منوط به شناسایی روندهای درمانی و مراقبتی و نحوه کار مراکز دارالمجانین و تیمارستان‌ها در گذشته می‌باشد.

به طوری که، با الهام از شیوه‌های مراقبتی و تجربه‌های مثبت و منفی گذشته می‌توان ساختار مراقبتی و درمانی که امروزه برای نگهداری از بیماران روانی وجود دارد را بهبود بخشید و راهکارهایی برای بهینه‌سازی و مدیریت منسجم‌تر و بهتر این مراکز درمانی در آینده ارائه داد. همچنین، در صورت بی‌توجهی و فقدان مطالعه شیوه‌های مراقبتی گذشته، امکان تکرار حوادث تلخ گذشته وجود دارد و پیامد آن بهبود نیافتن و عدم بازگشت به زندگی عادی بیماران روانی خواهد بود.

از سویی دیگر، مهم‌ترین عاملی که اجرای این طرح را لازم جلوه می‌دهد، این است که تاکنون هیچ کار پژوهشی و تحقیقی مستقلی در این باره صورت نگرفته است و فقط در قالب مطالبی پراکنده و گزارش‌گونه و در حد نازلی به صورت اشارات مختصر بوده است. به همین دلیل، انجام این پژوهش در جهت ترسیم نقشه کلی مراکز نگهداری از بیماران روانی با استناد به منابع تاریخی همچون اسناد آرشیو ملی، سفرنامه‌ها، متون پزشکی، روزنامه‌ها و... ضرورت دارد.

مهم‌ترین منبع این کتاب، اسناد و مدارک مربوط به مراکز دارالمجانین در ایران می‌باشد. مطالعه بیش از ۱۰۰ برگ سند، موجب شد تا با زمینه‌های دارالمجانین در ایران آشنا شوم و در نهایت اطلاعات آنها را در این کتاب مورد استفاده قرار دهم. این کتاب، بر مبنای گذشته‌نگر و تاریخی (Historical) تألیف شده است و روش مطالعه، بر اساس رویکرد کتابخانه‌ای و جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها، مبتنی بر مشاهده غیرمستقیم و تأکید بر مدارک و نوشته‌های موجود در منابع مختلف تاریخی می‌باشد.

کتاب تاریخ دارالمجانین در ایران در پنج فصل تدوین شده است: فصل اول به اساس پیدایش دارالمجانین اختصاص دارد. همچنین، اشاره به مفاهیم تاریخی و لغوی دارالمجانین، تیمارستان و جنون و دیوانگی دارد و به دلایل تحول و تبدیل دارالمجانین به تیمارستان پرداخته شده است.

فصل دوم به مرور تاریخچه مراکز مراقبت و نگهداری از بیماران روانی در جهان پرداخته شده است و موضوعاتی چون عقاید انسان‌های اولیه در مورد بیماران روانی و مراکز نگهداری بیماران جن‌زده و مجنون در جهان باستان، قرون وسطی، رنسانس و عصر کلاسیک از مباحث مطرح شده در این فصل هستند. فصل سوم اختصاص به درمان بیماران روانی در ایران باستان و فعالیت‌های مرکز درمانی جندی‌شاپور در مورد این بیماران دارد. فصل چهارم به بررسی مراقبت و نگهداری بیماران مجنون در دوره اسلامی از ظهور اسلام تا حمله مغول و از حمله مغول‌ها تا تأسیس دارالفنون می‌پردازد.

فصل پنجم که فصل پایانی و اصلی این کتاب می‌باشد، با عنوان تاریخچه مراکز مراقبت از بیماران روانی از تأسیس دارالفنون تا دانشکده پزشکی دانشگاه تهران به بررسی تشکیل و ایجاد مراکز دارالمجانین و تیمارستان‌ها و همچنین نحوه اداره و مدیریت آنها در این بازه زمانی و در شهرهای تهران، مشهد، همدان، رشت، اصفهان، کرمانشاه و تبریز، می‌پردازد. همچنین، در پایان اشاره به نقش میسیونرها و پزشکان مذهبی در اداره و تأسیس مراکز مراقبت و نگهداری از بیماران روانی دارد.

خداوند متعال را شاکرم که فرصت این پژوهش را نصیبم کرد تا تاریخ دارالمجانین در ایران را از دارالفنون تا دانشکده پزشکی دانشگاه تهران که بخش اعظمی از آن در ارتباط با تحولات پزشکی نوین در ایران است را به ثمر برسانم؛ بنابراین بر خود واجب می‌دانم از تمام کسانی که در این رسالت به من کمک نمودند تا زمینه نگارش و تدوین این کتاب شکل بگیرد، تشکر نمایم؛ به‌ویژه از اساتید گران‌قدرم جناب آقای

دکتر فرهاد جعفری، جناب آقای دکتر محسن روستایی که حق استادی را برای بنده به اتمام رساندند و من را از راهنمایی‌های بی‌دریغ خود بی‌نصیب نگذاشتند. همچنین، از آقای دکتر محمد جوهرچی، دکتر سید سعید اسماعیلی، دکتر حسن نامدار و همهٔ اساتیدی که در طول تحصیل اینجانب من را راهنمایی کرده و زحمت‌کشیده‌اند، کمال سپاسگزاری را دارم.

در انتها لازم می‌دانم، از همهٔ کارکنان سازمان اسناد و کتابخانهٔ ملی، کتابخانه و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، فرهنگستان علوم پزشکی ایران، کتابخانه و مرکز اسناد دانشگاه تهران و کارکنان گروه طب سنتی دانشکدهٔ پزشکی دانشگاه شاهد به‌خصوص سرکار خانم مهناز محسن زاده، جناب آقای سید عباس هاشمی‌نژاد قدردانی نمایم. همچنین از دوست و همدرس عزیزم سرکار خانم وجیهه نامی کمال تشکر را دارم.

به امید آنکه توفیق یابم که بر سبیل رضای حق، جز خدمت به خلق، به هیچ نیندیشم.

م. صالحی نیا

فصل اول

اساس پیدایش دارالمجانین (تیمارستان)

دارالمجانین چیست؟

دارالمجانین در لغت به معنی خانه دیوانگان و محلی است که دیوانگان را در آن نگهداری می‌کنند و در حقیقت همان دیوانه‌خانه نامیده می‌شود؛ اما در اصطلاح علمی، دارالمجانین نوعی بیمارستان بوده است که از آن برای بستری کردن بیماران مبتلا به بیماری روانی استفاده می‌شده است.

در سده‌های میانه واژه مارستان یا بیمارستان مترادف کلمه دارالمجانین بوده است؛ زیرا بسیاری از این نهادها در ابتدا به صورت درمانگاه‌هایی بوده است که همه بیماران در آن درمان می‌شدند؛ اما بر اثر گذشت زمان و نابسامان شدن کارها، این مکان‌ها به صورت ویرانه‌هایی درآمد که فقط مخصوص نگهداری از افراد پریشان‌حال بوده است. از این رو، از کلمه مارستان یا بیمارستان گاهی مفهوم دیوانه‌خانه یا دارالمجانین به ذهن می‌آمد. مکان‌های مزبور به منظور، حفظ بیماران و اطرافیان از مخاطرات احتمالی که ممکن بود از جانب بیمار متوجه خود یا دیگران شود، مورد استفاده قرار می‌گرفت. در ابتدا این مکان‌ها فقط جنبه نگهداری از دیوانگان را داشت و جنبه درمانی در آنها وجود نداشت و دیوانگان در این مکان‌ها به غل و زنجیر بسته می‌شدند. در واقع، نوعی تبعیدگاه و خانه آخر مجانین به حساب می‌آمد.

مترادف کلمه دارالمجانین است و به معنی جایی که دیوانگان را نگهداری، مداوا، درمان، تیمار و پرستاری می‌کنند. در سال ۱۳۱۴ ش؛ که اولین فرهنگستان ایران ایجاد

شد، تلاش کرد که برای واژه‌های عربی و اروپایی معادل‌سازی فارسی نماید. از این‌رو، کلمه تیمارستان را به جای واژه دارالمجانین اختیار نمود. از آن به بعد، نهاد دارالمجانین در ایران تحول و تکامل یافت و به تیمارستان، یعنی محل درمان و معالجه بیماران روانی تبدیل شد و این محل به غیر از نگهداری از بیماران روانی، جنبه درمانی نیز پیدا کرد.

واژه جنون از ریشه جن ن به معنای پوشیدن و پنهان کردن است و با جن (پنهان‌شده) و جنین و هر چیز پنهان و پوشیده هم‌خانواده است. جنون در لغت به معنای دیوانگی، تباه‌گشتن عقل، شیفتگی، کم‌عقلی و نادانی است. در واقع، اختلال روحی است که به صورت یأس یا اختلال سوداوی جلوه می‌کند. نزد عامه مردم، تعبیر واژه مجنون، همان جن‌زده است و این فرد جن‌زده غالباً سوداوی خوانده می‌شود. این نظر، احتمالاً ریشه در نظریه‌های پزشکی سنتی دارد که برهم‌خوردن تعادل اخلاط چهارگانه به ویژه، غلبه سودا بر بدن را مایه دیوانگی می‌دانند.

جنون یا دیوانگی نزد توده مردم مرزبندی مشخصی ندارد و هرگونه خروج از یک‌رشته رفتارها و عادات عرفی، اجتماعی به دیوانگی تعبیر می‌شود؛ به عبارت دیگر، جنون نوعی رفتار غیرعادی و غیرمعمولی شمرده می‌شود که از افراد در موقعیت‌های مختلف بروز می‌کند و حالت جنون‌آمیز در هر عصر و زمانی متفاوت است و باید با احوال و اوضاع اکثریت مردم همان زمان مقایسه کرد؛ بنابراین، در باورهای فرهنگی جنون یا دیوانگی، مجموعه‌ای از نشانه‌های نامتعارف روحی و رفتاری همراه با برخی علائم جسمانی است که نوعی از خود بیخودی و افسارگسیختگی به حساب می‌آید؛ اما در پزشکی امروز و با پیدایش دیدگاه‌های جدید در روان‌پزشکی، جنون نوعی روان‌پریشی یا بیماری وخیم روانی است که به واسطه آن جریان اندیشه و رفتار، کردار و احساس آدمی غیرعادی می‌شود. از این‌رو، بیمار دارای نشانه‌هایی چون از دست دادن واقعیت، اختلال درک، سلوک کودکانه و انواع هذیان‌ات و توهمات می‌شود؛ بنابراین، با

چنین دیدگاه‌هایی چه در نظر عامه مردم و چه از نظر پزشکی، پدیده جنون یا دیوانگی، با وسعت بی‌کرائش، طیف وسیعی از آحاد اجتماع را در خود جا می‌دهد. از یک‌سو، این طیف بیماران روانی با اختلالات حاد یا مزمن روان‌پزشکی همچون مالیخولیا یا سودازدگی و نیز زوال عقل را شامل می‌شود و از سوی دیگر، شامل افرادی می‌شود که به‌نوعی مخل و مزاحم عرف یا نظم تحمیلی اجتماع هستند.

اصول و دلایل پیدایش دارالمجانین (تیمارستان)

از دیرباز، یعنی از حدود سه هزار سال پیش بیماران روانی از سایر بیماران مجزا بودند و دیوانگان را در مکان‌های مخصوصی و اغلب مقدس، نگهداری می‌کردند. دیوانگان، اغلب موجودات ناخواسته و مزاحمی شمرده می‌شدند که در اجتماع، محل و موقعیتی نداشتند و از جامعه رانده‌شده بودند. از این‌رو، یا پیوسته مورد آزار و اذیت قرار می‌گرفتند یا خود آنان باعث دردسر و مزاحمت برای سایر افراد جامعه یا خانواده خود می‌شدند. به همین منظور، برای حفظ جوامع از ننگ و گزند این بیماران و همچنین، حفظ آنها از مخاطرات احتمالی که ممکن بود از جانب بیمار متوجه خود یا دیگران شود، نهادهایی به نام دارالمجانین یا تیمارستان در سراسر جهان تأسیس شد.

اساس پیدایش دارالمجانین، در ابتدا تنها به عنوان مکانی برای حفظ، پناه و امنیت دیوانگان بود. نیاز جامعه و خواست عمومی، این بود که این افراد، از جامعه طرد و سپس فراموش شوند. در ابتدا اصول درمان دیوانگان در چنین مکان‌هایی به‌هیچ‌عنوان رعایت نمی‌شد و فقط به عنوان زندانی بود که دیوانگان محکوم بودند که تا ابد در آنجا بمانند و به غل و زنجیر بسته شوند؛ اما با گذشت زمان و ازدیاد بیماران روانی در جوامع، همچنین، به منظور حمایت از دیوانگان و جلوگیری از تلفات آنها در این مکان‌ها و جلوگیری از شیوع امراض روحی در جوامع، این مکان‌ها فقط از جنبه نگهداری از بیماران روانی فراتر رفتند و جنبه درمانی نیز پیدا کردند و اصول درمانی